
ПРАВА МЕНШИН

ВИКЛАД ФАКТІВ № 18

(REV. 1)

**ХАРКІВ
ХАРКІВСЬКА ПРАВОЗАХИСНА ГРУПА
2019**

Третє видання, стереотипне

Ця публікація здійснена
за фінансової підтримки Європейського Союзу.
За зміст публікації відповідає лише
Харківська правозахисна група, і його ні за яких обставин
не можна вважати таким, що відбиває позицію Європейського Союзу

This document has been produced
with the financial assistance of the European Union.
The contents of this document are the sole responsibility of
Kharkiv Human Rights Protection Group and can under no circumstances
be regarded as reflecting the position of the European Union

Права меншин. Виклад фактів № 18 (Rev. 1) / ГО «Харківська правозахисна група». — Харків, 2019. — 28 с.

Серія «Виклад фактів у галузі прав людини» видається Центром прав людини при Відділенні Організації Об'єднаних Націй у Женеві. Вона освітлює питання прав людини, які вивчаються або викликають особливий інтерес.

Публікації цієї серії розповсюджуються безкоштовно в усьому світі. Вони можуть перекладатися на інші мови, окрім офіційних мов Організації Об'єднаних Націй, за умови, що їх зміст не змінюється, що організація, яка передруковує їх, інформує про це Центр людини в Женеві і що цей Центр зазначається як джерело інформації.

ВСТУП

«...Заохочення і захист прав осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних і мовних меншин, сприяють політичній та соціальній стабільності держав, у яких вони живуть».

(Преамбула Декларації Організації
Об'єднаних Націй про права осіб,
які належать до національних
або етнічних, релігійних
і мовних меншин¹)

Майже в усіх державах у межах їхніх національних кордонів мешкає одна або кілька груп меншин, що характеризуються етнічною, мовною чи релігійною самобутністю, яка відрізняє їх від більшості населення. Підтримку гармонійних відносин між самими меншинами і між більшістю та меншістю населення й повагу самобутності кожної групи мають вкрай важливе значення для розвитку етнічного та культурного різноманіття нашого глобального співтовариства. Задоволення сподівань національних, етнічних, релігійних та мовних груп і забезпечення прав осіб, які належать до меншин, свідчать про визнання принципу поваги гідності та рівноправності всіх людей і сприяє більш широкій участі населення в житті суспільства, що у свою чергу сприяє зниженню напруженості у відносинах між групами населення й окремими особами. Ці чинники мають вкрай важливе значення для підтримки стабільності та миру.

До недавнього часу захисту прав меншин приділялася менш пильну увагу в порівнянні з іншими правами, здійснення яких Організація Об'єднаних Націй вважала більш пріоритетною справою. Проте в останні роки відзначається зростання інтересу до проблем меншин, що пояснюється вкрай різким посиленням етнічної, расової або релігійної напруженості, що загрожує економічній, соціальній та політичній стабільності держав, а також їх територіальній цілісності.

У 1947 році на зміну створеної Лігою Націй системи захисту меншин як груп, що втратила, на думку Організації Об'єднаних Націй, свою політичну доцільність, прийшли такі механізми, як Статут Організації Об'єднаних Націй

¹ Прийнята Генеральною Асамблеєю 18 грудня 1992 року (резолюція 47/135 Генеральної Асамблеї).

і Загальна декларація прав людини. В основі цих механізмів лежать принципи захисту індивідуальних прав і свобод людини й принципи недискримінації та рівноправності. У той час вважалося, що в умовах ефективного здійснення норм про недискримінацію не потрібно вводити спеціальні положення для захисту прав меншин. Разом з тим дуже скоро стала очевидною необхідність вжиття додаткових заходів, що забезпечують більш ефективний захист від дискримінації осіб, які належать меншинам, і сприяють зміцненню їх самобутності. У зв'язку з цим були сформульовані особливі права меншин і вжито додаткових заходів на підкріплення норм про недискримінацію, закріплених у міжнародних договорах з прав людини. У цьому «Викладі фактів» резюмуються процедури та заходи, причому в основному Організації Об'єднаних Націй, у галузі захисту меншин. У ньому розглядаються норми про недискримінацію та особливі права, закріплені в міжнародних договорах з прав людини, і описуються механізми, метою яких є контроль за дотриманням стандартів у галузі прав меншин. У «Викладі фактів» аналізуються процедури подачі скарг, передбачені в разі порушення відповідних прав, механізми раннього попередження, метою яких є запобігання конфліктам, і роль неурядових організацій у справі захисту та заохочення прав осіб, які належать до меншин. На закінчення в ньому звертається увага на деякі питання меншини, що таркаються їй, які в найближчі роки можуть набути особливо важливого значення.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗАОХОЧЕННЯ ТА ЗАХИСТ ПРАВ ОСІБ, ЯКІ НАЛЕЖАТЬ ДО МЕНШИН

ЗАБОРОНА ДИСКРИМІНАЦІЇ

Дискримінація, що обмежує політичні, соціальні, культурні або економічні права меншин, як і раніше існує і є основним джерелом напруженості в багатьох районах світу. Вираз «дискримінація» слід розуміти «як такий, що означає будь-яке розрізнення, виняток, обмеження або перевагу, що засноване на ознаках раси, кольору шкіри ... мови, релігії ... національного чи соціального походження ... народження або за іншою ознакою і який має на меті або наслідком знищення чи применшення визнання, використання чи здійснення всіма особами, на рівних засадах, усіх прав та свобод».²

Попередження дискримінації слід розуміти як таке «...попередження будь-яких дій, які позбавляють осіб або групи осіб рівного ставлення, якого вони можуть бажати».³

Дискримінація забороняється цілою низкою міжнародних договорів, що охоплюють якщо не все, то принаймні більшість ситуацій, у яких групам меншин та їх окремим членам може бути відмовлено в праві на рівне ставлення. Заборона дискримінації охоплює, зокрема, дискримінацію за ознакою раси, мови, релігії, національного або соціального походження, народження чи за іншою ознакою. На додаток до таких важливих прав, як право на свободу релігії, вираження думок та асоціації існує ряд інших важливих гарантій, що поширюються на представників меншин, до числа яких належить право на визнання правосуб'єктності, рівність у судах, рівність перед законом і рівний захист закону.

Положення про недискримінацію містяться в Статуті Організації Об'єднаних Націй 1945 року (статті 1 і 55), у Загальній декларації прав людини 1948 року (стаття 2) і в Міжнародних пактах про громадянські та політичні права й про економічні, соціальні та культурні права 1966 року (стаття 2 обох пактів). Крім того, аналогічні положення передбачені і в ряді спеціаль-

² Прийняте Комітетом з прав людини зауваження загального порядку з питання про недискримінацію в контексті Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, документ Організації Об'єднаних Націй HRI/GEN/1/Rev.2 від 29 березня 1996 року.

³ Документ Організації Об'єднаних Націй E/CN.4/52, розділ V.

них міжнародних документів, у число яких входять: Конвенція МОП № 111 1958 року про дискримінацію в галузі праці та занять (стаття 1); Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації 1965 року (стаття 1); Конвенція ЮНЕСКО 1960 року щодо боротьби з дискримінацією в галузі освіти (стаття 1); Декларація ЗУ Документ Організації Об'єднаних Націй E/CN.4/52, розділ V.

ЮНЕСКО 1978 року про расу та расові забобони (статті 1, 2 і 3); Декларація 1981 року про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії або переконань (стаття 2); Конвенція 1989 року про права дитини (стаття 2).

Принципи недискримінації закріплені також у всіх основних регіональних документах з прав людини, включаючи Європейську конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, Європейську соціальну хартію та Рамкову конвенцію про національні меншини (Рада Європи), Документ Копенгагенської наради Конференції з людського виміру НБСЕ (Організація з безпеки та співпраці в Європі), Американську конвенцію про права людини (Організація американських держав), Африканську хартію прав людини та народів (Організація африканської єдності).

ОСОБЛИВІ ПРАВА МЕНШИН

Що таке особливі права?

Особливі права — це не привілей, а засіб, що дозволяє меншинам зберігати свою самобутність, особливості та традиції. Особливі права також важливі для забезпечення рівного ставлення, як і норми про недискримінацію. Процес набуття меншинами статусу, який більшість розглядає як природний, може початися лише тоді, коли вони будуть мати можливість користуватися рідною мовою, отримувати користь з інших організованих їм служб, а також брати участь у політичному та економічному житті держав. Проведення відмінностей у поводженні з такими групами або індивідами, які належать до них, є виправданим лише в тому разі, якщо це робиться в інтересах забезпечення дійсної рівноправності та благополуччя всього суспільства.⁴ Позитивні дії в такій формі слід застосовувати протягом тривалого періоду, з тим щоб дозволити групам меншин користуватися благами суспільства на рівній основі з більшістю населення.

У деяких міжнародних договорах з прав людини порушуються питання, що стосуються національних, етнічних, расових або релігійних груп, а в деяких викладаються особливі права осіб, які належать до меншин. До числа

⁴ Документ Організації Об'єднаних Націй E/CN.4/52, розділ V.

таких договорів відносяться Конвенція про попередження злочину геноциду та покарання за нього (стаття 2), Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (статті 2 і 4), Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права (стаття 13), Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (стаття 27), Конвенція про права дитини (стаття 30), Конвенція ЮНЕСКО про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (стаття 5), Декларація Організації Об'єднаних Націй про права осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин і Декларація ЮНЕСКО про раси та расові забобони (стаття 5).

Регіональні документи, що містять положення про особливі права меншин, включають Рамкову конвенцію про захист національних меншин, Європейську хартію про регіональні мови та мови меншин (Рада Європи) та Документ Копенгагенської наради Конференції з людського виміру НБСЕ (Організації з безпеки та співпраці в Європі).

Стаття 27 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права

Найбільш загально визнаним і обов'язковим з юридичної точки зору положенням щодо меншин є такий текст статті 27 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права:

«У тих країнах, де існують етнічні, релігійні та мовні меншини, особам, які належать до таких меншин, не може бути відмовлено в праві спільно з іншими членами тієї ж групи користуватися своєю культурою, сповідувати свою релігію та виконувати її обряди, а також користуватися рідною мовою».

Стаття 27 Пакту гарантує особам, які належать до меншин, право на національну, етнічну, релігійну чи мовну самобутність або самобутність за сукупністю цих ознак і право на збереження особливостей, які вони хотіли б розвивати. Хоча в статті 27 йдеться про права меншин у тих країнах, де вони існують, сфера застосування цієї статті не залежить від офіційного визнання меншини тією чи іншою державою.

Стаття 27 не закликає держави вживати будь-яких спеціальних заходів, проте держави, що ратифікували Пакт, зобов'язані забезпечувати, щоб усі, хто підпадає під їхню юрисдикцію особи могли користуватися цими правами, що може зажадати здійснення спеціальних заходів для усунення тих чи інших форм нерівності, від яких страждають представники меншин.⁵

⁵ Прийняте Комітетом з прав людини зауваження загального порядку 18 (37). Повний текст зауваження див. у документі Організації Об'єднаних Націй HRI/GEN/1 від 4 вересня 1992 року.

Декларація про права осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин⁶

Єдиним договором Організації Об'єднаних Націй, повністю присвяченим особливим правам меншин, є Декларація про права осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин.⁷ Текст Декларації, що забезпечує підтримання належного балансу між правами осіб, які належать до національних меншин, зберігати та розвивати власну самобутність і особливості та відповідними обов'язками держав, у кінцевому рахунку є гарантом територіальної цілісності та політичної незалежності нації в цілому. Закріплені в Декларації принципи застосовуються до належних до меншин осіб на додаток до загальноновизнаних прав людини, гарантованих у інших міжнародних договорах.⁸

Відповідно до Декларації особам, які належать до меншин, гарантуються:

- охорона державами їх існування і їхньої національної або етнічної, культурної, релігійної та мовної самобутності (стаття 1);
- право користуватися надбаннями своєї культури, сповідувати свою релігію та відправляти релігійні обряди, а також використовувати свою мову в приватному житті та публічно (стаття 2.1);
- право брати участь у культурному, релігійному, громадському, економічному та державному житті (стаття 2.2);
- право брати участь в ухваленні рішень на національному та регіональному рівнях, що стосуються тієї меншини, до якої вони належать (стаття 2.3);
- право створювати свої власні асоціації та забезпечувати їх функціонування (стаття 2.4);
- право встановлювати й підтримувати мирні контакти з іншими членами своєї групи та з особами, які належать до інших меншин, як усередині країни, так і за межами державних кордонів (стаття 2.5); і
- свобода здійснювати свої права як індивідуально, так і спільно з іншими членами своєї групи без якої б то не було дискримінації (стаття 3).

Держави зобов'язані охороняти та заохочувати права осіб, які належать до меншин, вживаючи заходів, що дозволяють:

- створювати сприятливі умови для того, щоб вони могли висловлювати свої особливості й розвивати свою культуру, мову, релігію, традиції та звичаї (стаття 4.2);

⁶ Повний текст Декларації див. у Додатку I.

⁷ Прийнята Генеральною Асамблеєю 18 грудня 1992 року (резолюція 47/135 Генеральної Асамблеї).

⁸ Див. статтю 8 Декларації.

- створити для них належні можливості для вивчення своєї рідної мови або навчання своєю рідною мовою (стаття 4.3);
- стимулювати вивчення історії, традицій, мови та культури меншин, що проживають на їх території, і забезпечити, щоб члени таких меншин мали належні можливості для отримання знань, необхідних для життя в суспільстві в цілому (стаття 4.4);
- забезпечити їх участь у економічному прогресі та розвитку своєї країни (стаття 4.5);
- враховувати законні інтереси меншин при розробці національної політики й програм, а також при розробці та здійсненні програм співпраці й допомоги (стаття 5);
- налагоджувати співпрацю з іншими державами в питаннях, що стосуються меншин, у тому числі в обміні інформацією і досвідом, з метою розвитку взаєморозуміння та довіри (стаття 6);
- сприяти повазі прав, викладених у Декларації (стаття 7);
- забезпечити виконання державами обов'язків і зобов'язань, які вони взяли на себе відповідно до міжнародних договорів та угод, учасниками яких вони є.

І нарешті, спеціалізовані установи та інші організації системи Організації Об'єднаних Націй повинні сприяти здійсненню закріплених у Декларації прав (стаття 9).⁹

З нагоди прийняття Декларації Генеральна Асамблея закликала міжнародне співтовариство зосередити увагу на діяльності, що забезпечує ефективне здійснення стандартів через міжнародні та національні механізми. Така діяльність включає, зокрема, поширення інформації про Декларацію та сприяння її розуміння, а також створення адекватних механізмів для ефективної пропаганди й аналізу Декларації в межах мандатів відповідних органів та установ Організації Об'єднаних Націй.¹⁰

⁹ Інформація про тлумачення Декларації міститься, зокрема, в таких документах: "Patrick Thornberry," *The UN Minority Rights Declaration*, edited by Alan Phillips and Allan Rosas, Abo Akademi University Institute, 1993, pp. 11-71; Joseph Yacoub, "Les Minorites, quelle protection?", Paris, 1995, pp. 335-368; Isse Omanga Bokatola, "La Declaration des Nations Unies sur les droits des personnes appartenant a des minorites nationales ou ethniques, religieuses et linguistiques", *Revue Generale de Droit International Public*.

¹⁰ Див. резолюцію 47/135 Генеральної Асамблеї, пункти 2-6.

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСОБЛИВИХ ПРАВ ТА СПРИЯННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ДОДАТКОВИХ ЗАХОДІВ ІЗ ЗАХИСТУ МЕНШИН

ПРОЦЕДУРА ПОДАННЯ ДОПОВІДЕЙ

Для здійснення закріплених у міжнародних конвенціях прав осіб, які належать до меншин, були створені комітети зі спостереження за процесом виконання державами-учасницями своїх зобов'язань, що включають, зокрема, приведення національних законів і адміністративної та правової практики у відповідність до положень вищезазначених конвенцій. До числа комітетів, що мають особливо важливе значення для цілей здійснення прав меншин, відносяться Комітет з прав людини (наглядач за здійсненням Міжнародного пакту про громадянські та політичні права), Комітет з економічних, соціальних та культурних прав (Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права), Комітет з ліквідації расової дискримінації (Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації) та Комітет з прав дитини (Конвенція про права дитини).

Держави-учасниці зобов'язані подавати до відповідних комітетів періодичні доповіді з описом законодавчих, судових, політичних та інших заходів, що вживаються ними, зокрема для цілей здійснення закріплених у відповідних договорах особливих прав меншин. Коли доповідь держави надходить на розгляд відповідного комітету, представник відповідної країни може зробити вступну заяву, відповісти на питання експертів-членів Комітету та прокоментувати сформульовані ними зауваження.

Комітети постачають держави докладними переліками керівних принципів підготовки та подання доповідей, у яких конкретно пояснюється, яка саме інформація потрібна комітетам для цілей спостереження за виконанням державами своїх зобов'язань.¹¹ Так, наприклад, для подання звіту за статтею 27 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права в направленій доповіді має міститися інформація про меншини, що мешкають у країні, їх чисельність у порівнянні з більшістю населення та вжитих державою конкретних заходів щодо збереження етнічної, релігійної, культурної

¹¹ Додаткову інформацію див. у "Manual on Human Rights Reporting", United Nations Centre for Human Rights and United Nations Institute for Training and Research, United Nations, New York 1991.

та мовної самобутності меншин, а також про інші кроки щодо створення для меншин рівних економічних та політичних можливостей. Особливу увагу слід приділяти забезпеченню належного представництва меншин у центральних та місцевих органах влади.¹²

З урахуванням одержуваної інформації комітети можуть вступати в конструктивний діалог з державами, які представляють доповіді. По завершенню розгляду доповіді тієї чи іншої держави комітети формують «прикінцеві зауваження», у яких вони можуть констатувати факт порушення прав меншин, настійно рекомендувати державам-учасницям утримуватися від будь-яких нових порушень цих прав або закликати відповідні уряду вживати заходів щодо виправлення становища.

ВЕРХОВНИЙ КОМІСАР З ПРАВ ЛЮДИНИ

Пост Верховного комісара з прав людини, заснований у 1993 році Генеральною Асамблеєю, передбачає, зокрема, здійснення завдань, пов'язаних із заохоченням та захистом прав осіб, які належать до меншин.¹³ Крім того, Генеральна Асамблея зобов'язала Верховного комісара сприяти здійсненню принципів, що містяться в Декларації про права осіб, які належать до меншин, і з цією метою продовжувати діалог з зацікавленими урядами.¹⁴ У зв'язку з цим була розроблена комплексна програма, яка передбачає здійснення діяльності за такими трьома напрямками: заохочення та здійснення принципів, що містяться в Декларації про права осіб, які належать до меншин; розвиток співпраці з іншими органами та установами Організації Об'єднаних Націй, включаючи міжнародну правозахисну спільноту, та програмами технічної допомоги й консультативного обслуговування; і налагодження діалогу з урядами та іншими зацікавленими сторонами з питань, що зачіпають меншини. Спільним знаменником цих трьох взаємопов'язаних видів діяльності є їх превентивна функція.

У ході поїздок по країнах та під час діалогу з урядами Верховний комісар закликає уряди здійснювати закріплені в Декларації принципи й обговорює проблеми меншин та можливі шляхи їх вирішення. Крім того, Верховний комісар сприяє підвищенню рівня захисту прав меншин шляхом консультування або надання допомоги іншим структурам та органам Організації Об'єднаних Націй. Така діяльність включає, зокрема, здійснення рішень

¹² Додаткову інформацію див. у "Manual on Human Rights Reporting", United Nations Centre for Human Rights and United Nations Institute for Training and Research, United Nations, New York 1991, p. 119.

¹³ Див. резолюцію 48/141 Генеральної Асамблеї.

¹⁴ Див. резолюцію 49/192 Генеральної Асамблеї.

законодавчих органів та рекомендацій договірних органів, Робочої групи з меншин та спеціальних доповідачів, що зачіпають меншини.

РОБОЧА ГРУПА З МЕНШИН

У 1995 році в Підкомісії з попередження дискримінації та захисту меншин на первинний трирічний період була створена в складі п'яти чоловік Робоча група з меншин, яка з метою заохочення закріплених у Декларації прав осіб, які належать до меншин, повинна була, зокрема:

- розглядати заохочення та практичне здійснення Декларації;
- вивчати можливі шляхи вирішення проблем, які зачіпають меншини, включаючи сприяння взаєморозумінню між меншинами й урядами та між самими меншинами; і
- рекомендувати, у разі необхідності, подальші заходи щодо заохочення та захисту прав осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин.¹⁵

Робоча група є форумом для проведення діалогу, метою якого є здійснення таких двох незалежних цілей.

По-перше, Робоча група виконує роль механізму, який дозволяє урядам, меншинам та представникам наукових кіл спільно обговорювати свої питання й шукати шляхи вирішення виявлених проблем. Така діяльність сприяє з'ясуванню відмінностей у підходах до рішень проблем меншин та у свою чергу сприяє зростанню взаєморозуміння та взаємотерпимості між самими меншинами й між меншинами та урядами.

По-друге, Робоча група виконує роль механізму, що дозволяє знаходити правильні й конструктивні рішення проблем, що стосуються зачіпають меншин, і уточнювати та розвивати принципи, що містяться в Декларації. У ході своїх сесій Робоча група приділяє основну увагу змісту та застосуванню принципів, закріплених у Декларації, розгляду різних заходів, що вживаються для того, щоб особи, які належать до меншин, могли користуватися своєю культурою, сповідувати й практикувати свою релігію та користуватися власною мовою; аналізу ролі багатокультурної і міжкультурної освіти в справі сприяння терпимості та взаєморозуміння між різними групами суспільства; підвищення вкладу регіональних та інших механізмів, а також національних інститутів і неурядових організацій у справу захисту прав меншин; розробці процедур врегулювання конфліктів та механізмів раннього попередження з метою недопущення

¹⁵ Див. резолюцію 1995/24 Комісії з прав людини.

розростання вогнищ напруженості й конфліктів; а також обговоренню змісту терміна «меншини».¹⁶

Стрімко активізується роль Робочої групи в якості важливого координаційного органу Організації Об'єднаних Націй у галузі захисту прав меншин. У зв'язку з цим Робоча група рекомендувала, зокрема, створити базу даних про вже прийняті ефективні методи захисту прав меншин; забезпечити збір інформації про національні, регіональні та міжнародні механізми захисту порушених прав; забезпечити, щоб договірні органи та спеціальні доповідачі приділяли належну увагу проблематиці меншин у ході здійснення своїх мандатів; забезпечити розробку й здійснення Верховним комісаром з прав людини процедур щодо попередження конфліктів; вжити заходів щодо подальшого розвитку міжвідомчої співпраці в галузі меншин; та регулярно проводити семінари з особливо актуальних для меншин питань, у тому числі з питань, що стосуються міжкультурної освіти, ролі засобів масової інформації, права сповідувати свою релігію та відправляти релігійні обряди й право користуватися надбаннями своєї культури.

У сесіях Робочої групи можуть брати участь представники урядів, міжурядові організації, неурядові організації з питань захисту прав меншин, незалежно від того, чи мають вони консультативний статус при Економічній і Соціальній Раді (ЕКОСОП), а також представники наукових кіл, які займаються цією тематикою.

ДОСЛІДЖЕННЯ, ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА ТА КОНСУЛЬТАТИВНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Незалежні експерти, які призначаються Організацією Об'єднаних Націй з метою проведення розслідувань та представлення доповідей про становище в галузі прав людини в конкретних країнах, а також з метою вивчення спеціальних тем, нерідко розглядають проблеми, що зачіпають права осіб, які належать до меншин, і стикаються з випадками порушення прав меншин. Висновки та рекомендації цих спеціальних доповідачів публікуються й обговорюються, після чого вони виносяться на суд міжнародної громадськості, виконуючи роль орієнтиру для відповідних урядів або засобом вчинення тиску, що дозволяє знизити гостроту виявлених проблем або домогтися їх повного вирішення. Особливо важливе значення в зв'язку з цим мають доповіді по країнах, у яких не дотримуються права меншин, що нерідко тягне за собою виникнення етнічних і релігійних непорозумінь та міжобщинні

¹⁶ Див. доповіді Робочої групи на її першій, другій і третій сесіях, що містяться в документах E/CN.4/Sub.2/1996/2, E/CN.4/Sub.2/1996/28, E/CN.4/Sub.2/1997/18.

зіткнення, а також доповіді з конкретних проблем, до числа яких відносяться проблеми релігійної нетерпимості та расової дискримінації.¹⁷

Пропоновані Управлінням Верховного комісара послуги в галузі консультативного обслуговування та технічної допомоги є всеохоплюючою програмою створення національних і регіональних інфраструктур з прав людини, яка фінансується через Добровільний фонд консультативного обслуговування та технічної допомоги в галузі прав людини. Допомога надається лише за згодою урядів після направлення ними відповідних прохань. У галузі захисту прав меншин уряду можуть звертатися з проханням про проведення кваліфікованої експертизи з питань, які стосуються меншин, включаючи попередження конфліктів і сприяння вирішенню вже існуючих або можливих проблем, пов'язаних з меншинами. Надана в зв'язку з цим допомога стосується розробки законів щодо захисту й зміцненню самобутності та особливостей меншин, організації навчальних семінарів з прав меншин та робочих нарад щодо методів мирного вирішення конфліктів, підвищення ефективності заходів стосовно зміцнення довіри між різними групами в суспільстві й надання навчальних стипендій та стипендій для підвищення кваліфікації. Інші види сприяння включають, зокрема, надання допомоги у сфері організації конституційного та виборчого процесу, налагодження процесу освіти в галузі прав людини й розробки відповідного навчального плану, навчання співробітників поліції, створення та зміцнення національних інститутів, здійснення правосуддя, навчання військовослужбовців та підтримки неурядових організацій.¹⁸

ДОСЛІДЖЕННЯ

Починаючи з 60-х років за дорученням Організації Об'єднаних Націй, і головним чином Підкомісії з попередження дискримінації та захисту меншин, були проведені дослідження, присвячені захисту меншин. У цих дослідженнях аналізувалися законна сила гарантованих Лігою Націй зобов'язань щодо захисту меншин,¹⁹ визначення та класифікація меншин²⁰, проблеми

¹⁷ Такі доповіді подаються Генеральній Асамблеї, Комісії з прав людини і Підкомісії з попередження дискримінації та захисту меншин. З їх змістом можна ознайомитися у Відділі документації Організації Об'єднаних Націй.

¹⁸ Додаткова інформація з цього питання міститься у «Викладі фактів» № 3 (Rev. I) про консультативне обслуговування та технічну допомогу в галузі прав людини.

¹⁹ Документ Організації Об'єднаних Націй E/CN.4/367 від 7 квітня 1950 року.

²⁰ Lake Success, New York, 1950, by the Secretary-General; "Proposals concerning a definition of the term minority", by Mr. Jules Deschicnes, E/CN.4/Sub.2/1985/31 of 14 May 1985; "Definition of minorities" by Mr. Stanislav Chernichenko, E/CN.4/Sub.2/AC.5/1996/

юридичного режиму меншин²¹ та можливі шляхи й засоби полегшення мирного та конструктивного вирішення проблем, пов'язаних з расовими, національними, релігійними та мовними меншинами.²²

З моменту прийняття Декларації про права осіб, які належать до меншин, Генеральний секретар підготував для Генеральної Асамблеї та Комісії з прав людини ряд доповідей, у яких описуються заходи, що вживаються державами, міжнародними організаціями, органами та структурами Організації Об'єднаних Націй, спеціалізованими установами та неурядовими організаціями з метою практичного здійснення закріплених у Декларації принципів і, у більш загальному плані, з метою захисту та заохочення прав осіб, які належать до меншин.

Визначення меншини

Що таке меншини? Ким визначаються ці меншини? Хто може користуватися правами меншин? Ці питання й можливі відповіді на них були предметом цілого ряду досліджень, підготовлених експертами Підкомісії,²³ і тривалих дебатів у ході багатьох форумів, на яких обговорювалися питання захисту меншин. Остаточні відповіді на ці питання отримані не були, крім того, не вдалося прийняти загальне визначення поняття «меншина», яке б задовольняло зацікавлені сторони. Разом з тим відсутність такого визначення не перешкоджала процесу розробки нових стандартів та діяльності щодо заохочення прав меншин і не заважало створенню та подальшій діяльності Робочої групи з меншин.

Складність знаходження прийняттого визначення полягає в різноманітні ситуацій, пов'язаних з існуванням меншин. Деякі з них живуть компактно в суворо визначених районах окремо від основної частини населення, інші ж розкидані по країні. В одних меншин сильно розвинене почуття колективної самобутності, що підкріплюється живою в пам'яті або зафіксованою на папері історією, у той час як інші зберегли лише розпливчате уявлення про свою спільну спадщину. У деяких випадках меншини користувалися і користуються значним ступенем автономії. В інших випадках автономія або

WP.I and E/CN.4/Sub.2/AC.5/1997/WP.I; "Classification of minorities and differentiation in minority rights", by Mr. Asbjorn Eide, E/CN.4/Sub.2/AC.5/1996/WP.2.

²¹ «Права осіб, що належать до етнічних, релігійних та мовних меншин», під редакцією Франческо Капоторті, (Серія досліджень № 5).

²² «Можливі шляхи та засоби для сприяння мирному та конструктивному вирішенню проблем, пов'язаних з расовими меншинами», by Mr. Asbjorn Eide (E/CN.4/Sub.2/тисяча дев'ятсот дев'яносто три/34 and Add. 1-4).

²³ Див. дослідження пана Жюля Дешене, п. Асбьорна Ейде й пана Станіслава Черниченка, які на момент підготовки відповідних досліджень були членами Підкомісії.

самоврядування не мають будь-яких історичних коренів. Деякі групи меншин, можливо, потребують більшого захисту, оскільки в порівнянні з іншими меншинами вони довгий час живуть у відповідній країні або відчують більшу сильне прагнення до зміцнення своєї самобутності.

Незважаючи на труднощі знаходження прийняттого для всіх визначення, вдалося виявити цілий ряд особливостей меншин, які, у своїй сукупності, дозволяють охопити більшу частину ситуацій, пов'язаних з меншинами. Найбільш часто використовуване визначення меншини в тій чи іншій державі можна поділити в такий спосіб: меншина — це непанівна група осіб, яким властиві певні національні, етнічні, релігійні або мовні особливості, що відрізняють їх від більшості населення. Крім того, стверджувалося, що ефективним способом вирішення цієї проблеми могло б стати використання самоідентифікації, основним елементом якої, у поєднанні з низкою конкретних об'єктивних вимог, є «прагнення частини членів відповідної групи зберігати свої особливості» та бути визнаними іншими членами цієї групи в якості її частини.²⁴

Деякі групи осіб можуть опинитися в ситуаціях, подібних до становища меншин. До числа таких груп відносяться трудящі-мігранти, біженці, апатриди та інші особи, які не є громадянами країни проживання, яких не обов'язково об'єднують якісь етнічні, релігійні або мовні особливості, загальні для осіб, які належать до меншин. Проте ці особливі групи також захищаються від дискримінації загальними положеннями міжнародного права й мають додаткові права, які гарантуються, зокрема, Міжнародною конвенцією про захист усіх прав трудящих-мігрантів та членів їх сімей,²⁵ Конвенцією про статус апатридів, Конвенцією про статус біженців та Декларацією про права людини стосовно осіб, які не є громадянами країни, у якій вони мешкають.

²⁴ Див. «Дослідження про права осіб, які належать до етнічних, релігійних та мовних меншин», Серія досліджень № 5, р. 96.

²⁵ Станом на серпень 1997 року ця Конвенція ще не мала юридичної сили через недостатню кількість країн, що ратифікували її.

ПРОЦЕДУРИ ПОДАННЯ ТА РОЗГЛЯДУ СКАРГ

Існують механізми, що дозволяють доводити до відома Організації Об'єднаних Націй скарги в зв'язку з випадками порушень прав людини, включаючи особливі права меншин. Окремі особи, групи осіб або держави можуть представляти такі справи, відповідно з такими процедурами.²⁶

- **Конфіденційна «процедура 1503»** дозволяє Робочій групі Підкомісії з попередження дискримінації й захисту меншин та в кінцевому рахунку Економічній і Соціальній Раді отримувати повідомлення, що стосуються ситуацій, які представляють собою «систематичні грубі порушення» прав людини, включаючи права, що мають особливо важливе значення для меншин. Такі повідомлення можуть направляти окремі особи або групи осіб, які заявляють про те, що вони є жертвами порушень прав, або особи чи групи осіб, включаючи неурядові організації, що володіють безпосередніми та достовірними даними про такі порушення.
- **Міжнародний пакт про громадянські та політичні права** передбачає можливість подання державою скарги на іншу державу (згідно зі статтею 41), якщо відповідна держава-учасниця визнає компетенцію Комітету з прав людини отримувати та розглядати такі скарги.
У разі визнання такої компетенції Комітет може розглядати повідомлення, у яких будь-яка держава-учасниця стверджує, що інша держава-учасниця не дотримується закріплених у Пакті прав, включаючи статтю 27.
- **Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права** передбачає можливість подання окремими особами повідомлень до Комітету з прав людини про передбачувані випадки порушення тією чи іншою державою-учасницею будь-яких статей Пакту, включаючи статтю 27.
- **Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації** також передбачає можливість подання повідомлень окремими особами або групами осіб, які стверджують, що є жертвами порушення закріплених у Конвенції прав, так само як і можливість

²⁶ Додаткова інформація про способи подання повідомлень міститься у «Викладі фактів» № 7 «Процедури подання і розгляду повідомлень», с. 2–5.

подання однією державою скарги на іншу державу відповідно до статті 11 Конвенції.²⁷

До числа інших механізмів подання та розгляду скарг відносяться процедури, передбачені Конвенцією проти катувань, а також процедури, розроблені спеціалізованими установами, включаючи, зокрема, Міжнародну організацію праці та Організацію Об'єднаних Націй з питань освіти, науки та культури.

²⁷ До сих пір жодна держава-учасниця не скористалася цією процедурою, яка передбачає створення погоджувальної комісії, якщо спірне питання не вдається врегулювати будь-яким іншим шляхом.

МЕХАНІЗМИ РАНЬОГО ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Мета створення механізмів раннього попередження полягала, зокрема, у недопущенні переростання расової, етнічної або релігійної напруженості в конфлікти. У контексті діяльності щодо захисту прав меншин вважається за доцільне звернути увагу на такі два типи механізмів раннього попередження Організації Об'єднаних Націй²⁸.

Верховний комісар з прав людини здійснює конкретне завдання, яке полягає в тому, щоб припиняти випадки порушення прав людини в різних районах світу. У зв'язку з цим Верховний комісар виконує роль посередника в ситуаціях, які можуть переростати в конфлікти, роблячи на дипломатичному рівні зусилля з метою досягнення реальних результатів у посередницькій роботі з конкретними урядами й закликаючи відповідні сторони до діалогу.

Комітет з ліквідації расової дискримінації розробив механізм раннього попередження, що дозволяє членам Комітету реагувати на конфліктні ситуації, які характеризуються небезпечним рівнем расової дискримінації. Для цілей попередження та більш ефективного припинення порушень Конвенції Комітет застосовує, відповідно, заходи раннього попередження та процедури негайних дій. Заходи раннього попередження можуть застосовуватися, зокрема, в ситуаціях, для яких характерні такі ознаки:

- відсутність адекватної законодавчої бази, що визначає і забороняє всі форми расової дискримінації;
- неадекватне застосування механізмів щодо дотримання прийнятих рішень;
- систематичне розпалювання расової ненависті та насильства або систематичні заклики до расової нетерпимості з боку осіб, груп або організацій;
- поява значних потоків біженців або переміщених осіб внаслідок систематичної практики расової дискримінації та поступового витіснення громад меншин з належних їм земель.

²⁸ На регіональному рівні Верховний комісар з національних меншин Організації з безпеки і співпраці в Європі (ОБСЕ) здійснює конкретний мандат, який полягає в ранньому попередженні можливих конфліктів.

РОЛЬ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Міжнародні неурядові організації (НУО) відіграють важливу роль у захоченні та захисті прав осіб, які належать до меншин. Ці організації, діючи самостійно або через свої представництва у відповідних країнах, пильно спостерігають за кризовими ситуаціями та можливими джерелами конфлікту. Вони нерідко беруть участь у посередницьких зусиллях і можуть привертати увагу міжнародної та національної громадськості до випадків нехтування правами меншин або їх порушення. Проводячи дослідження, публікуючи доповіді та виконуючи роль інформаційних каналів і трибун, здатних доводити до відома громадськості думки груп меншин, і паралельно з цим своєчасно надаючи фактологічну інформацію урядовим та міжурядовим органам, які займаються проблемами меншин, неурядові організації здатні внести значний вклад у справу захисту прав меншин.

ЯКИМ ЧИНОМ НЕУРЯДОВІ ОРГАНІЗАЦІЇ МОЖУТЬ СПРИЯТИ РОБОТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ?

Неурядові організації можуть брати участь у більшості нарад Організації Об'єднаних Націй, включаючи сесії договірних органів, робочих груп, Комісії з прав людини і Підкомісії з попередження дискримінації та захисту меншин. Присутність на таких нарадах та участь у їх роботі, як правило, вимагає отримання консультативного статусу при Економічній і Соціальній Раді (ЕКОСОП). Разом з тим слід зазначити, що в діяльності Робочої групи з меншин можуть брати участь усі неурядові організації, що займаються питаннями захисту прав меншин, незалежно від того, чи мають вони такий консультативний статус.

Неурядові організації мають значний потенціал, що дозволяє їм активно працювати в таких областях:

Неурядові організації можуть сприяти вживанню на національному рівні заходів з ефективного здійснення положень відповідних міжнародних договорів, включаючи, зокрема, особливі права меншин та принципи, закріплені в Декларації Організації Об'єднаних Націй про права осіб, які належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин.

Неурядові організації можуть відігравати роль джерел інформації про випадки порушення прав осіб, які належать до меншин, і доводити таку ін-

формацію до відома різних механізмів Організації Об'єднаних Націй у галузі прав людини, включаючи, зокрема, Комісію з прав людини та Підкомісію з попередження дискримінації та захисту меншин.

Неурядові організації можуть сприяти здійсненню на місцевому, національному та регіональному рівнях конкретних рішень з меншин, прийнятих різними органами та установами Організації Об'єднаних Націй, зокрема Комісією з прав людини та Підкомісією, а також здійсненню відповідних рекомендацій договірних органів, спеціальних доповідачів та Робочої групи з меншин.

Неурядові організації можуть сприяти діяльності Робочої групи Організації Об'єднаних Націй з меншин за допомогою активної участі в її дискусіях, подання точної, об'єктивної і конструктивної інформації про ситуації, що зачіпає меншини, погоджувальних механізмах та можливі способи посилення захисту прав меншин і внесення вкладу в діалог між меншинами та урядами.

Неурядові організації можуть сприяти складанню державами-учасниками доповідей для відповідних міжнародних договорів шляхом подання точної та об'єктивної інформації для включення в такі доповіді. Крім цього, неурядові організації можуть відігравати важливу роль на етапі розгляду доповідей, що подаються державами-учасниками, у якості джерел інформації про кризові ситуації, що вимагають уваги з боку відповідних договірних органів; крім того, вони можуть сприяти здійсненню рішень і рекомендацій Комітетів.

МАЙБУТНІ ПЕРСПЕКТИВИ

За останні два десятиліття звід міжнародно-правових норм, які можна застосувати до меншин, дуже змінився, причому в позитивну сторону. Міжнародні договори чітко окреслюють сфери, у яких не допускається дискримінація, а в останні роки, після прийняття Декларації і створення Робочої групи з меншин, наголошується приділення все більш пильної уваги особливим правам меншин. Теза про важливість проблеми прав меншин знаходить додаткове підтвердження в доповідях, які подаються урядами в міжнародні організації, у дослідженнях доповідачів з конкретних тем або по країнах, у діяльності неурядових організацій і в академічних дослідженнях.

Є також і факти, що свідчать про те, що зробити треба ще чимало. Багато меншини страждають від серйозних та систематичних порушень їхніх основних прав. Тривалий досвід показує, що утиск меншин (в порушення норм міжнародного права) і нехтування їхніми проблемами не можуть служити основою для нормальних взаємин між різними групами населення. Заходи, що вживаються час від часу щодо спроби насильницької або недобровільної асиміляції нерідко закінчуються невдачею. Хоча з часом проблеми меншин змінюються, немає підстав вважати, що відповідні групи або їхні вимоги зникнуть самі по собі за відсутності позитивних дій.

Кризові ситуації й конфлікти, що зачіпають меншини, вказують на необхідність вжиття додаткових заходів щодо вирішення проблем меншин та знаходження нових способів врегулювання конфліктних ситуацій. Ефективне здійснення норм про недискримінацію та особливих прав, а також резолюції та рекомендації різних органів і установ Організації Об'єднаних Націй можуть сприяти задоволенню сподівань меншин і мирного співіснування різних груп у межах єдиної держави. Принципи терпимості, взаєморозуміння та плюралізму необхідно підживлювати та розвивати через систему освіти з прав людини, заходи щодо зміцнення довіри й діалог. Представникам меншин, яких ні в якому разі не слід розглядати як суперників, необхідно надати можливість вносити вклад у справу збагачення культурного різноманіття суспільства та брати участь у процесах розвитку в якості рівноправних партнерів. Такий підхід має вкрай важливе значення як одна з умов сприяння стабільності та миру як всередині держав, так і за їх межами.

ДОДАТКИ

Додаток I ДЕКЛАРАЦІЯ ПРАВ ОСІБ, ЯКІ НАЛЕЖАТЬ ДО НАЦІОНАЛЬНИХ ЧИ ЕТНІЧНИХ, РЕЛІГІЙНИХ І МОВНИХ МЕНШИН²⁹

Генеральна Асамблея,

знову підтверджуючи, що однією із головних цілей Організації Об'єднаних Націй, проголошених у її Статуті, є заохочення і розвиток поважання прав людини та основних свобод для всіх без розрізнення раси, статі, мови чи релігії,

знову підтверджуючи віру в основні права людини, гідність і цінність людської особистості, рівноправність чоловіків і жінок та рівність великих і малих націй,

прагнучи сприяти реалізації принципів, що містяться в Статуті Організації Об'єднаних Націй, Загальній декларації прав людини, Конвенції про запобігання злочинів і покарання за нього, Міжнародній конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права, Декларації про ліквідацію всіх форм нетерпимості та дискримінації на основі релігії чи переконань і в Конвенції про права дитини, а також у інших відповідних міжнародних документах, які були прийняті на всесвітньому або регіональному рівні, і міжнародних угод, укладених між окремими державами членами Організації Об'єднаних Націй,

керуючись положеннями статті 27 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, що стосується прав осіб, які належать до етнічних, релігійних чи мовних меншин,

вважаючи, що заохочення та захист прав осіб, які належать до національних чи етнічних, релігійних та мовних меншин, сприяє політичній і соціальній стабільності держав, у яких вони проживають,

підкреслюючи, що постійне заохочення прав осіб, які належать до національних чи етнічних, релігійних та мовних меншин, як невід'ємної частки розвитку суспільства загалом і в демократичних межах на основі верховенства закону сприяло б зміцненню дружби та співробітництва між народами і державами,

вважаючи, що Організація Об'єднаних Націй повинна грати важливу роль у тому, що стосується захисту меншин,

²⁹ Текст, прийнятий Комісією з прав людини на її сорок восьмій сесії у 1992 році.

беручи до уваги ту роботу, яка проведена до сьогоднішнього дня в межах системи Організації Об'єднаних Націй, зокрема Комісією з прав людини, Підкомісією з попередження дискримінації та захисту меншин, а також органами, створеними на виконання Міжнародних пактів про права людини та інших відповідних міжнародних угод у галузі прав людини і з питань щодо заохочення та захисту прав осіб, які належать до національних чи етнічних, релігійних та мовних меншин,

враховуючи значну роботу, проведenu міжурядовими та неурядовими організаціями для захисту меншин, а також для заохочення і захисту прав осіб, які належать до національних чи етнічних, релігійних і мовних меншин,

визнаючи необхідність забезпечення ще більш ефективного втілення в життя міжнародних угод про права осіб, які належать до національних чи етнічних, релігійних та мовних меншин,

проголошує дану Декларацію про права осіб, які належать до національних чи етнічних, релігійних та мовних меншин:

Стаття 1

1. Держави охороняють на своїх відповідних територіях існування і національну чи етнічну, культурну, релігійну і мовну самобутність меншин та заохочують створення умов для розвитку цієї самобутності.

2. Держави вживають належних законодавчих та інших заходів для досягнення цих цілей.

Стаття 2

1. Особи, які належать до національних чи етнічних та мовних меншин (далі називаємо особами, які належать до меншин), мають право користуватися надбаннями своєї культури, сповідувати свою релігію та виконувати релігійні обряди, а також користуватися своєю мовою в побуті та публічно, вільно і без втручання чи дискримінації в якій би то не було формі.

2. Особи, які належать до меншин, мають право брати активну участь у культурному, релігійному, суспільному, економічному і державному житті.

3. Особи, які належать до меншин, мають право брати активну участь у прийнятті рішень на національному і, при необхідності, на регіональному рівні, які стосуються тих меншин, до яких вони належать, або тих регіонів, у яких вони проживають, у такій формі, яка не суперечить національному законодавству.

4. Особи, які належать до меншин, мають право створювати свої власні асоціації та забезпечувати їх функціонування.

5. Особи, які належать до меншин, мають право встановлювати і підтримувати без якої б то не було дискримінації вільні та мирні контакти з іншими членами своєї групи, з особами, які належать до інших меншин, а також контакти через кордони з громадянами інших держав, з якими вони мають тісні національні, етнічні, релігійні чи мовні зв'язки.

Стаття 3

1. Особи, які належать до меншин, можуть здійснювати свої, серед них і права, які закріплені в даній Декларації, як індивідуально, так і разом з іншими членами своєї групи без якої б то не було дискримінації.

2. Ніякої шкоди не завдається якій би то не було особі, яка належить до тієї чи іншої меншини, внаслідок використання чи невикористання прав, викладених у даній Декларації.

Стаття 4

1. Держави, при потребі, вживають заходи для забезпечення того, щоб особи, які належать до меншин, могли в повній мірі і ефективно здійснювати всі свої права людини і основні свободи без якої б то не було дискримінації і на основі повної рівності перед законом.

2. Держави вживають заходів для створення сприятливих умов, які б дозволяли особам, які належать до меншин, виражати свої особливості й розвивати свої культуру, мову, релігію, традиції та звичаї, за винятком тих випадків, коли конкретна діяльність здійснюється на порушення національного законодавства і суперечать міжнародним нормам.

3. Державам слід вживати відповідних заходів з тим, щоб, коли це можливо, особи, які належать до меншин, мали належні можливості для вивчення своєї рідної мови чи навчання своєю мовою.

4. Державам, при потребі, слід вживати заходів у галузі освіти з метою стимулювання вивчення історії, традицій, мови та культури меншин, які живуть на їх території. Особи, які належать до меншин, повинні мати належні можливості для отримання знань, накопичених суспільством загалом.

5. Державам слід розглянути питання про вжиття належних заходів з тим, щоб особи, які належать до меншин, могли в повній мірі брати участь у забезпеченні економічного прогресу та розвитку своєї країни.

Стаття 5

1. Національна політика та програми плануються і здійснюються при належному врахуванні законних інтересів осіб, які належать до меншин.

2. Програми допомоги та співробітництва між державами плануються і здійснюються при належному врахуванні законних інтересів осіб, які належать до меншин.

Стаття 6

Державам слід співробітничати щодо питань, які стосуються осіб, які належать до меншин, включаючи обмін інформацією і досвідом з метою заохочення взаєморозуміння та довіри.

Стаття 7

Державам слід співробітничати з метою заохочення поважанню прав, викладених у даній Декларації.

Стаття 8

1. Ніщо в цій Декларації не перешкоджає виконанню державами їхніх міжнародних зобов'язань щодо осіб, які належать до меншин. Зокрема, державам слід добросовісно виконувати обов'язки і зобов'язання, які вони взяли на себе у відповідальності до міжнародних договорів та угод, учасниками яких вони є.

2. Здійснення прав, проголошених у цій Декларації, не приносить шкоди здійсненню всіма загальноновизнаних прав людини і основних свобод.

3. Заходи, вжиті державами з метою забезпечення ефективного здійснення прав, викладених у цій Декларації, не вважаються *prima facie*, які суперечать принципу рівності, закріпленому в Загальній декларації прав людини.

4. Ніщо в цій Декларації не може бути тлумаченим як дозвіл на здійснення будь-якої діяльності, яка суперечить цілям і принципам Організації Об'єднаних Націй, включаючи принципи поважання суверенної рівності, територіальної цілісності та політичної незалежності держав.

Стаття 9

Органи і спеціалізовані установи Організації Об'єднаних Націй сприяє повному здійсненню прав та принципів, закріплених у цій Декларації, у межах своїх відповідних галузей компетенції.

Запити надсилати на адресу:

Centre for Human Rights
United Nations Office at Geneva
8–14, Avenue de la Paix
1211 Geneva 10, Switzerland
tel: (41 22) 917 3968; fax: (41 22) 917 0099
e-mail: atikhonov.hchr@unog.ch

New York Office:
Centre for Human Rights
United Nations
New York, N.Y. 10017
USA

Інформаційне видання

ПРАВА МЕНШИН

**Виклад фактів № 18
(Rev. 1)**

Третє видання, стереотипне

Відповідальний за випуск і редактор

Є. Ю. Захаров

Комп'ютерна верстка

О. А. Мірошниченко

Підписано до друку 25.09.2019
Формат 60×84¹/₁₆. Папір офсетний. Гарнітура JournalSans
Умов. друк. арк. 1,62. Облік.-вид. арк. 1,48
Наклад 1000 прим. Зам. № ПЛ-11/19

ГО «ХАРКІВСЬКА ПРАВОЗАХИСНА ГРУПА»
61002, Харків, а/с 10430
<http://khpg.org>
<http://library.khpg.org>

Друк: ТОВ «ВИДАВНИЦТВО „ПРАВА ЛЮДИНИ“»
61002, м. Харків, вул. Дарвіна 7, кв. 35
ел. пошта: distribution.hr.publisher@gmail.com